

Lyxrum och fattigavdelning

I kung Farouks sjukhus

Från HT:s utsände medarbetare R. HOLMSTRÖM

ALEXANDRIA i maj. Högt över husgrytet i Alexandria, med vidsträckt utsikt över hamn och hav, sum-piga salträsk och steril öken reser sig en ståtlig byggnad. Särskilt entréfasaden är magnifik, dit kommer man genom en ridå av susande palmer, dit går man på stenlagda gångar förbi omsorgsfullt skötta planteringar. Skulpterade dörrar leder in till en entréhall med målningar på väggarna och vackert mönstrade marmorgolv. Man känner sig en aning tillplattad och imponerad — det är också vad man bör bli ty man befinner sig i kung Farouks eget sjukhus.

Egentligen var det inte meningen att den anläggningen skulle ha ingått i sightseeing-programmet, men hur det nu bar till hamnade vi ändå där. Anledningen är en smula invecklad, det började i alla fall på en bar i Alexandria, där en av stadens pressmän indignerat tillbakavisade den milda kritik som några av deltagarna i en till Kairo och Alexandria anordnad pressresa hade att anföra mot Egyptens sociala välfärdsanordningar.

— Finns det inte moderna sjukhus i Egypten, sa vår vän pressmannen och dunkade näven i bardisken. Vem kommer med så äreröriga påståenden? Man behöver ju bara åka några hundra meter med spårvagn från den här baren så är man mitt uppe i de mest moderna sjukhus. Har herrarna aldrig hört talas om Mouassat, kung Farouks eget sjukhus, det modernaste i hela Egypten, ja, i hela Främre Orienten. Det är något att se, dit bör ni gå på studiebesök...

Nästa dags program var rätt ansträngt så vi fick inte tid att åka till Mouassat förrän vid "five o'clock-tiden" vilket ledde oss rakt in i de snälla systarnas tecedor. Uppe i ljusa vindgenomspolade rum, varifrån man såg ut över Alexandrias gyttor av hustak och skyskraper och anade Medelhavets uppriskande blå strimma, drack vi becksvalt te, åt söta tyska kakor och pratade sjukhus. För oss var ämnet fullständigt nytt och vi gjorde inga pretentioner på att besitta någon sakkunskap, systarna och speciellt översköterskan var emellertid de bästa tänkbara kunskapskällor och inriktade sig med verklig samaritanda på att hjälpa oss över de värsta medicinska fallgroparna.

— Mouassat var, sade de, utan all tvakan det modernaste sjukhuset i Egypten, men det är så speciellt inrättat att man knappast kan dra några egentliga paralleller med övriga sjukhus i landet.

— Som social anläggning är Mouassat dock av stort intresse, kanske främst därigenom att det betjänar alla samhällsklasser alltifrån hovet ner till fellaher och skoputsarpojkar.

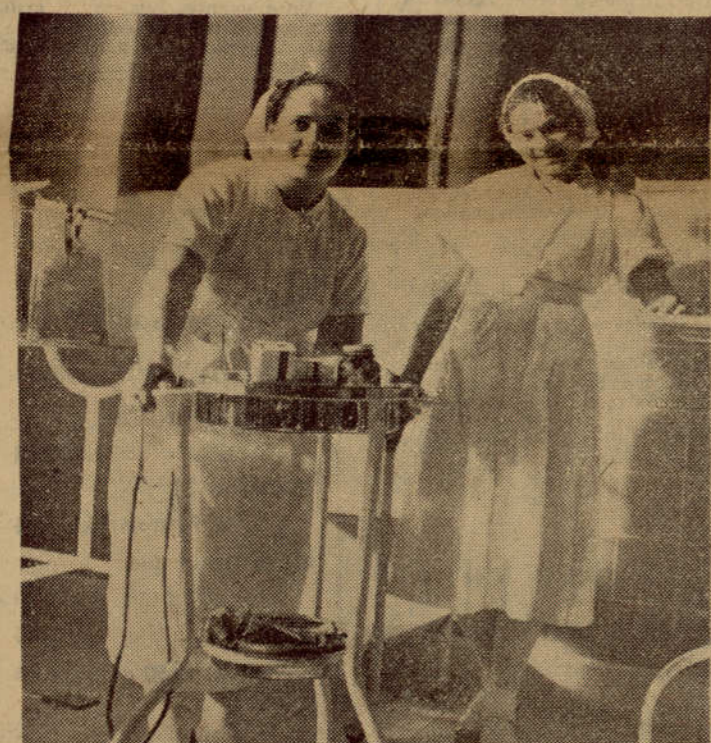
Det där sistnämnda gjorde oss nyfikna, och efter teet gick vi på sightseeing i huset.

Vi började i köket (beläget i femte våningen för att matoset inte ska tränga in i sjuksalarna) och slutade i kung Farouks operationsrum där glansen av grönt kakel och rostfri plåt var nästan överväldigande.

Det som främst förvånade oss var bristen på patienter, vi hade väntat oss till trängsel fyllda salar (efter allt vad vi hört om sjukligheten i landet) men det var egentligen endast "folkavdelningen", tredje klass som gjorde ett någotsånär befolkat intryck.

Vår guide, översköterskan, syster Lydia Gröschel, förklarade emellertid förhållandet:

— På sätt och vis kan man kanske säga att det här sjukhuset är en säsongbetonad före-teelse, sade hon. Om hösten, vintern, och förvåren är här egentligen rätt stillsamt, men när våren och värmen kommer, och societeten följer hovet till palatsen i Alexandria, då blir det liv i Mouassat. Många av dessa

Sjuksysstrarna är av europeiskt ursprung men sjukvårdsbiträdena är egyptier. De här två heter Hamida och Awatif, bägge har ett par års tjänst bakom sig.

sommargäster passar nämligen på att lägga in sig för någon kortare behandling medan de ändå är i Alexandria, på så vis blir alla avdelningar fulla. För-året hade vi drottning Nari-ma här, hon opererade bort en blindtarm.

Sjukhuset är uppdelat i tre avdelningar, framgår det av syster Lydias redogörelse. Första klass, den är bl. a. till för hovets räkning, är uppdelad i tre olika avdelningar räknat efter prisläget. Enkelrum kostar 22:50 i svenska pengar, dubbelrum kostar 30 kr, och lyxrum med eget bad kostar 35 à 36 kr. Andra klass kostar 15 svenska kr per dag, till denna kostnad kommer liksom vad gäller första klass läkarens arvode.

Rummen är luftkonditionerade, har telefon och radio, och är dessutom i regel så stora, att patienterna kan ha hela sin familj på besök om de så önskar. Och det önskar de ofta! Då sjukhuset planerades ritades rummen med tanke på europeiska förhållanden, dvs. de gjordes icke överdrivet stora. Senare har man emellertid fått slå ihop rummen två och två, den ur-

Sjukhusets fasad är imponerande — det som finns därbakom går kanske alltigenom inte i samma stil.

sprungliga ytan var inte tillräcklig för det egyptiska familjelivet. Förutom dessa avdelningar finns också en "folkavdelning", och den är ständigt fullbelagd. Till den poliklinik som är knuten till folkavdelningen kommer varje vardag 1.500 à 1.600 patienter, en lång ringlad orrm och societeten följer hovet till palatsen i Alexandria, då blir det liv i Mouassat. Många av dessa

formen, därav staderskeregimentet, och vad tystnaden beträffar — ja, den föreföll henne så naturlig att hon egentligen aldrig ägnat den en tanke. Araber som patienter är tåliga och bra, de har emellertid den egenheten att de ytterst ogärna ligger ner i sina sängar, dessutom är de mycket nogräknade med att ha rena lakan och ren mat-skjorta. Folk som kanske tidigare bytt skjorta en gång var fjortonde dag, blir till den grad petnoga på sjukhus att de reagerar för minsta fläck på sängutrustningen.

Även maten kan väcka beklag-men, eftersom många för diet och har sina speciella föreskrifter och riter att iaktta, men de besvärligaste i det avseendet, paschorna, brukar lyckligtvis föra både mat och kokkar med sig.

Mouassat-sjukhuset har 500 vårdplatser, och är en privat stiftelse, ledd av egyptiska läkare. Personalens kärntrupp består av ett 20-tal diakonisser, alla av europeiskt ursprung och samtliga med flera års erfarenhet av tropikerna. Som typisk representant för de egyptiska sjukhusanläggningarna får man

nog inte sätta Mouassat, det befinner sig av allt att döma i en klass för sig. Huruvida övriga sjukhus skall kunna nå upp till Mouassats standard är inte bara en penningfråga, det är också en fråga om tillgång på läkare och utbildade sjuksköterskor. Därvidlag har Egypten rätt svårt problem att bemästra.

Enligt socialdepartementets statistik finns i Egypten f. n. ett 100-tal allmänna sjukhus och centralsjukhus. Dessutom finns ett 60-tal sanatorier och dispensärer, ett 90-tal ögonsjukhus, mer än 40 sjukhus för könssjukdomar och två spetsläskolonier. Utöver detta har upprättats ett antal privata sjukhus, barnvårdscentraler, hälsovårdscentraler m. m. Tillsammans med de i en tidigare artikel omnämnda sociala centra, en specialitet för egyptiska landsbygden, har landet alltså byggt upp en rätt imponerande samling sjukvårdsanläggningar.

Statistiken ger emellertid inga upplysningar om totala antalet vårdplatser varför det egentligen är rätt svårt att bilda sig någon uppfattning om det aktuella läget. Viktigare än vårdplatser är emellertid de förebyggande åtgärderna och de betydliga med stor energi i Egypten.

Ernesto Dethorey:

Spansk demokratisk ståndpunkt

Det existerar en demokratisk ståndpunkt i Spanien. Den skiljer sig naturligtvis väsentligt från Francos och den amerikanska militärledningens och även från den ståndpunkt som regeringarna i de demokratiska länderna intagit i den spanska frågan. Det demokratiska västeuropeiska samvetet är att finna hos folken, inte hos regeringarna. De spanska demokraterna, både i Spanien och i landsflykt, har inget otalt med folken i de demokratiska länderna. Men de kan inte utan protest finna sig i de åtgärder som regeringarna i dessa länder vidtar mot Franco-Spanien.

Dessa åtgärder, särskilt de amerikanska, har hittills bara gagnat Franco, gjort hans apitt på dollar större, och förgat de spanska demokraterna och demokraterna i andra länder. Amerikanerna har ledningen i denna som i andra frågor i Europa. Amerikanska ansvariga politiker menar kanske väl, De tänker att umgänge och dollar så småningom kommer att förmå Franco att mildra regimen och ge spanjorerna en dragliga tillvaro. Hjälpen till Franco-Spanien förknippades dessutom med vissa villkor, däribland det s. k. Benton-tillägget, som försätter en viss press- och fackföreningsfrihet. Vita Huset och State Department är nog inne på denna linje, men militärerna och vissa krafter både i kongressen och senaten är ganska likgiltiga för sådana formaliteter. För dem är Spanien bara ett brohuvud i Europa, som det gäller att försäkra sig om.

Nu senast rör det sig om en hjälp på 100 miljoner dollar mot upplåtelse av spanska sjö- och luftbaser. Benton-tillägget tycks inte längre vara ett oeftervrigt villkor. Men Franco vill ha mera. Amerikanerna går dock försiktigt tillväga — överläggningarna med Franco har dragit och drar ännu ut på tiden. Även om en överenskommelse med den spanske diktatorn inte innebär den bilaterala pakt som Franco drömmer om, betyder ju ett avtal med honom, hur begränsat det än må vara, att han faktiskt står om inte i kretsen av atlantpaktstaterna, så dock mycket nära den, och en viss samverkan med Franco-regimen blir oundviklig. Det senaste mötet mellan Franco och Salazar är belägg nog, då det visar den Iberiska halvöns strategiska enhet. Portugal tillhör ju redan atlantpaktskretsen, och bekant är detta lands intresse av att även Franco-Spanien anslutes till den.

Det lär dock ha höjts vissa klagomål från någon av atlantpaktstaterna över att inte tillräckliga upplysningar ges om räckvidden av de amerikanskspaniska överläggningarna. Man säger att det går an med Grekland och Turkiet, men att Franco-Spanien är en helt annan historia. Skall Europas ömma punkt nu flyttas från östra till västra Medelhavet? Inser inte amerikanerna att deras beteende i den spanska frågan är som ett slag i ansiktet, ett hän för alla som ideellt eller med vapen i hand kämpade på deras sida för knappa sju år sedan? Tank bara om det beslutas en viss samverkan mellan Förenta Staterna och Franco-Spaniens styrkor, och kriget bryter ut... Vilken oerhörd vidrig situation skulle då inte uppstå för de spanska demokraterna både i Spanien och i landsflykten? De

skulle tvingas att kämpa för atlantpaktstaternas sak, sida vid sida med Franco-trupperna, som arkebuserar deras bröder och meningsfränder? Hur skulle de betraktas om de vägrade?

Det är att bedraga sig själv att tro att man på den väg amerikanerna tänkt sig kan åstadkomma en demokratisering av Franco-regimen. Franco-Spanien är nog det enda land i Västeuropa, där olikänkande förföljelse, trakasseras, fängslas eller avrättas. På sistone har man kunnat registrera flera dödsdomar i Sevilla och Barcelona, arkebusering av fem katalanska syndikalister, en ny väg av förföljelse och trakasserier mot protestanter i Andalusien och förberedelser i Vitoria för en process mot sexton baskiska medborgare, ett led i repressalierna för strejkarerna för ett år sedan. Detta är inga undantag utan vardagsmat i Franco-Spanien.

Arkebuseringarna i Barcelona av de fem motståndsmännen ägde rum några veckor innan XXXV Internationella Eukaristiska Kongressen i dessa dagar börjat i samma stad, då mer än två miljoner katoliker från världens alla hörn lär samlas. Med anledning därav kommer 10.000 fångar som dömts för allmänna brott att få sina fängelsestraff nedsatta, men amnesti kommer inte att beviljas några politiska fångar. 37.000 falangister kommer också att deltaga i kongressen. Franco-Spanien är en katolsk stat, den katolska kyrkan är där det enda tillåtna samfundet, allt är underställt det katolska dogmat. Enligt det falangistiska partiets läror är rörelsen och katolicismen oskiljaktiga. Borde inte katolicismen över allt vara en barmhärtighetsreligion, ett människovänlighetens postulat? Men den spanska katolicismen är en sak för sig.

Ett land där politiska motståndare straffas med fängelse eller arkebuseras, där våldsdåd begås mot andra kyrkosamfund än det katolska, är inte något normalt land i västvärldens bemärkelse. För att ge ett sken av normalitet har Franco bl. a. öppnat gränserna för turisttrafiken. Den gängse turistseringenting, hör ingenting och vet ingenting. Har turisterna som sådana inte heller något samvete? Han blir utan att han märker det ett verktyg för Franco-propaganda. Och i Francos skattkammar flyter icke censurliga summor utländsk valuta in.

Mera förvånansvärt är somliga intellektuellas beteende i detta sammanhang. Varför denna brådska att knyta mer eller mindre regelbundna kulturella förbindelser med Franco-Spanien? Vad har män med fria yrken att göra i ett land, där vetenskap och universitet äro underställda det katolska dogmat och Falangens läror, där ingen frihet för forskningen finns, i ett land där ingen kan fritt yttra sina tankar?

Mången Spanien-resenär undrar säkert nu varför de spanska landsflyktiga, bland vilka eliten av de spanska intellektuella finns, inte vänder tillbaka till sitt fosterland. Men det finns i detta fall också en

spansk demokratisk ståndpunkt. Franco retas av ständaktigheten hos flertalet landsflyktiga. Han önskar förvisso intet högre än att de spanjorer som framhärdar i landsflykten skulle återvända till Spanien, och han har flera gånger sagt att han är beredd att ta till nåder alla — d.v.s. alla som »inte har händerna fläckade med blod»... Men vilka garantier har man, när man återvänt, att få vara i fred i ett land där inte ens de mest elementära mänskliga rättigheter respekteras, inte ens är lagfästade? De antifrankistiska flyktningarnas ståndpunkt har nyligen framförts av den republikanske f. d. justitieministern, baskern Manuel de Irujo, som bl. a. yttrat:

»När en rättsligt organiserad stat, med sina parlamentariska och maktorgan samt lagliga och representativa institutioner lämnar sitt eget lands territorium för att slå sig ner utanför dess gränser, blir själva staten den landsflyktige, och flyktningarna är dess medborgare, men inte som statslösa utan som medlemmar av ett bestämt mänskligt kollektiv, med juridiskt värde och rättslig existens. Ingen kom på den tanken att betrakta kung Haakon av Norge, drottning Wilhelmina av Holland eller Etiopiens kejsare då de var i landsflykt tillsammans med sina parlament, regeringar och lagliga och representativa institutioner, såsom statslösa. Quisling var lika mycket norrmän som kung Haakon, hur sedan uppskattningen av den förre än må vara bland hans landsmän och inför historien. Här gäller det ett juridiskt begrepp. Och just därför blev Quisling dömd som förrädare.

Den spanska republiken var den 18 juli 1936 den i Spanien rådande lagliga regimen, den var den spanska staten och erkändes som sådan av alla övriga suveräna stater i världen utom Ryssland. Då striderna mellan arméerna slutade i mars 1939, gick den spanska republiken i landsflykt — den spanska staten med sina centrala maktorgan och sina katalanska och baskiska autonoma maktorgan. Dessa maktorgan och de institutioner som förkroppsligade dem fortsätter sitt liv med juridisk kraft, laglig existens och rättslig verksamhet. För oss är landsflykten det ständiga adaptationsområdet av vår kollektiva vilja att bestå såsom rättslig regim och att återfå den materiella ägarerätten till det land, gentemot vilket vi har gemensamma förpliktelser.

Ett arabiskt ordspråk lyder: »Sätt dig vid ditt tälts öppning och du kommer att se din fiendes lik bäras förbi». Vi måste framhärda och hålla vårt tält upprätt. Även om vi med öndlig smärta betraktar det fruktansvärda tillstånd som Franco och hans regim leder landet in i, kommer intet att förmå oss att bryta upp våra tält, ty vi blickar mot framtiden med lugn och tillförsikt.

Detta är de spanska demokraternas ståndpunkt, juridiskt och moraliskt oantastlig. Även om Franco genom att fortsätta demokratiernas svek mot den spanska republiken och genom att spela rollen av en slags »beskyddare av Islam» (han den ärkekatolske), en dag mot all förmodan skulle vinna tillträde i FN genom någon bakdörr, skulle dock inget kunna rentvå hans regim från dess bödelsgärningar. Mänskligt att döma kan Franco-regimen inte heller vara evigt. Och en dag, kanske... men det gäller inte att profetera, det gäller att framhärda. Och göra som i det arabiska ordspråket...

Danmarks Retsforbund som efter kriget fått en så plötslig framgång och nu har 12 mandat i folketingsråd, får sina idéer och sin historia grundligt utredda av fil. kand. Nils Elvander i det senaste häftet av Statsvetenskaplig Tidskrift. I en annan artikel behandlar samma förf. den svenska motsvarigheten, det av bokförläggaren Johan Hansson grundade »Sveriges Rättsförbund», konstituerat 1949.

Av häftets längre bidrag märkes f. ö. ett av fil. dr Isak P. Winberg om officiell svensk jordbruksstatistik under 150 år. En något större allmänhet torde beröras av prof. Halvar G. F. Sundbergs uppsats om portvaktstrejken och hälsovårdsstadgan.

HENRIK SANDBLAD

Pär Lagerkvist förklarad

När Pär Lagerkvist fick nobelpriset i höstas, var det säkert många som bittert saknade en lättfattligt hållen orientering i hans författarskap, i vilket ju vem som helst kan ha svårt att finna vägen på egen hand. Den enda populära sammanfattning som fanns var en f. ö. utmärkt verandiskrift av Gustaf Fredén, men den var länge sedan gången ur bokhandeln och dessutom tillkommen så tidigt som 1934, då ju en lång rad av Lagerkvists främsta verk ännu var oskrivna.

Nu föreligger emellertid en helt ny verandiskrift av Fredén Pär Lagerkvist (Bonniers, kr. 3:75), som i det hela fyller behovet ungefär så mycket man kan begära i fickformatet. Den har undertiteln »Från Gudstanken till Barabbas» och därmed är antytt att Fredén tagit sikte på de metafysiska — eller om man så vill religiösa — problemens gestaltning hos Lagerkvist, hans oavbrutet fortgående brottning med de fundamentala frågorna om den mänskliga tillvarons mening och innebörd. Det är givetvis att taga sikte på något högst väsentligt; sedan gäller det hur man kommer tillräta med saken i tillämpningen, och där ha tidigare flera fundersamma uttorkade gått illa bet. Senast var Jöran Mjöberg i sin mycket förfelade bok »Livsproblemet hos Lagerkvist» i höstas så att säga framme och nosade på alledeles samma problem som Fredén tar upp, utan att just komma någon vart på sina 200 sidor, medan Fredén på ett till synes mycket enkelt — och pedagogiskt förenklat — sätt rakt redet upp saken på sina smärre 65.

Han har i motsats till Mjöberg m. fl. funnit en fast utgångspunkt för sin analys, nämligen i den starka dödsängest som Lagerkvist enligt egna vittnesbörd känt alltifrån tidiga barndomsår, och den därav alstrade konflikten mellan två

verkligheter till vilka han båda be-känner sig: den yttre och den inre, livets och dödens, ljusets och mörkrets. I denna tveklurna verklighetsuppfattning förtgår hela Lagerkvists författarskap igenom hans rörliga dialog med sig själv, i ständigt nya frågor och nya svar och i ständigt nya konstnärliga uttrycksformer. I detta perspektiv fångar Fredén in hela Lagerkvists produktion, följer den i tidsföljd verk efter verk och visar hur grundproblemet litterärt och filosofiskt omgestaltas undan för undan.

Det är ett grepp på ämnet som visar sig mycket fruktbar, och i Fredéns klara och okonstlade framställning ter sig saken betydligt enklare än vad den i förstone kan förefalla. Sin tankelinje följer förf. med mycken konsekvens allt intill Barabbas' så omvittnade slutord, och detta är en stor fördel ställvis till skriften därigenom får enhetlighet och klarlägger en enhet i den lagerkvistska mångfalden; här finns intet onödigt plotters med detaljer. Sedan kan man ju tycka att det är åtskilligt av vikt hos Lagerkvist som inte, eller åtminstone bara i förbigående, kommer med, därför att det inte riktigt rymms inom det perspektiv som Fredén så strikt anlägger, och att somliga verk hastas alltför flyktigt förbi. Mycket beror detta förstås på det knappa utrymmet, men nog är lyriken i det hela ganska njuget behandlad, och t. ex. en diktsamling som »Vid lägereld» framstår inte alls i den rike-domen och betydelsen som nog även Fredén vill tillmäta den.

Men det är glädjande att Pär Lagerkvist, som tidigare haft en hel del otur med sina om än så välvilliga utforskare, äntligen fått en helhetsframställning som verkligen går på djupet med klarheten i behåll.